

MEGYEK A HÍDON ÁLTAL

Dokumentum oratórium

Szerkesztette:

Debreczeni Tibor

D. Kósa Vilma

Bemutató: 1979. Budapest, Schönherz Zoltán Kollégium

Bevezető

Gyerekeket, szülőket, pedagógusokat vallattunk egy új lakónegyedben, a III. kerületben. De lehetett volna másutt is. Főképpen egy általános iskolából gyűjtött adatokra támaszkodtunk, de alapul vehettük volna akármelyik lakótelep, akármelyik iskoláját. Felhasználtuk ezen kívül a Budapesti Statisztikai Évkönyv 1971-es adatait, Fekete Gyula: *Éljünk magunknak* c. könyvének jó néhány levlérszletét, a Szülők könyvtára sorozat több kötetét (50 kérdés, 50 válasz a gyerekről; Az apák felelőssége a nevelésben) s a Valóság c. folyóirat jó néhány tanulmányát. (A forgatókönyvben ezek pontos lelőhelyét is megjelöltük)

A probléma, ami nyugtalanított, nem új, mások is ismerik: jövőnk alapja a harmonikus, személyiségében gazdag gyermek. Aggasztanak a tünetek. Tapasztalataink s tudományos felmérések adatai egyként azt mutatják, hogy növekszik a labilis idegalkatú, sérült gyerekek száma.

Hogy a folyamatot megállíthassuk, mármint a gyermek magányosságát, személyiség-sérülését, mind a családnak, mind az iskolának külön-külön és együttesen is többet kell tennie. Többet a differenciált személyes foglalkozásban, a reális képességek és készségek ápolásában.

Mozgósítani akartunk, nem elaltatni. Noha a probléma a valóságban nem jelentkezik ennyire sarkítottan, a cél érdekében mégis így kellett szerkesztenünk, ilyen ellenpontos módszerrel, ilyen sűrítetten.

A Hidas játék dokumentum oratórium mimetikus játékelemekkel. A dokumentum értékű szövegek mellett igen fontos dramaturgiai funkciója van a gyermekjátéknak és a gyermekdálnak. Figyeljük csak meg gyermekeink játékát. Pontosan kifejezik vágyaikát és szorongásaikat, idegességüket és oldódás igényüket. Ezért kíséri végig oratóriumunkat, mint állandóan jelenlévő ellenpont, a gyermekjáték.

Színjátékunk csak pódiumi térben játszható: Klubban, tanteremben, tanácskozó teremben, stb. Legideálisabbnak az tűnnék, ha középiskolás színpadok tűznék műsorra. Ez a korosztály birkózhat meg legeredményesebben a feladattal. Hasznosan töltheti be feladatát a játék, ha általános iskolákban mutatják be szülői értekezleten, vagy tantestület jelenlétében, vagy olyan tanácskozásokon, ahol pedagógiai kérdésekről esik szó, s a bemutatót vita követi.

A javasolt megoldás – prolóógus, négy kép, epilógus – felbontható vagy átalakítható a rendező elképzelése szerint; fontos, hogy ne bomoljon meg a színjáték szándéka: mozgósítani önmagunkat a jobb érdekében.

Prológus

KÖZLŐ: Az Ifjúság törvény 6. paragrafusából idézek:

„Az ifjúság nevelése, a róla történő gondoskodás elsősorban a szülők kötelessége. A szülők felelősek gyermekeik testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséért; ennek feltételeit mindenekelőtt a családban kell biztosítani.

Az állam megfelelő intézmények fenntartásával és egyéb szociális intézkedésekkel segítséget nyújt a szülőknek gyermekeik felneveléséhez.”

A 7. paragrafusból:

„Az ifjúság nevelésének, oktatásának és képzésének alapvető intézménye az iskola.”

Első kép

A gyerekek kara – törökülésben – farkasszemet néz a vele szemben vagy félkaréjban ülő közönséggel. A szülők és pedagógusok kara a nézőtérrel foglal helyet a közönség között. A két közlő és a pedagógus/1 szintén. Ha jelenésük van, ott szólalnak meg vagy onnan indulnak el.

GYEREKEK KARA (füttyülik, dacosan füttyülik a Sóder nótát, majd feltérdelnek, a fütty mellé – tenyérrel a földön - verik az ütemet. A fütty halkul, és a Közlő/2 szövege alatt is hallatszik)

KÖZLŐ/2: Új lakótelep. Égbenyúló házak. 7 és 9 emeletesek. A, B, C és D lépcsőházakkal.

Köztük hasal egy 1 emeletes épület. Nagy ablakokkal néz a térre. Ez az iskola. Mellette kistestvére. Lapos kistestvére. Ez az óvoda. Az épületek között zöld fű, fák és poroló. Az iskola előtt tér, park és játszótér.

GYEREKEK KARA (felugrálnak, mozognak, játszanak. Többször egymás után éneklük, tapsolják az ismert gyerekjátékot. A szöveg első éneklése után mindenki párt választ, és azt megcsókolja.)

Sóder, sóder a lábam alatt,

Aki engem választ, tőlem csókot kap.

Másodszor, szertelenül:

Sóder, sóder a lábam alatt,

Aki engem szeret, tőlem csókot kap.

PEDAGÓGUS/1 (olyan személyiség, akire a gyerekek hallgatnak, bíznak benne. Odamegy a játszókhöz és lecsillapítja őket.)

Gyerekek, mutatkozzatok be!

GYEREKEK KARA: (a közönség első sora elé állnak, egyszerre, egymás szavába vágva mondják)

Ide járunk iskolába, a 6/b-be. Itt is lakunk.

(Egymást váltva mondják)

Én a 7. szám alatt az 5. emeleten.

Én az 5. szám alatt a 7. emeleten.

Én az 5. szám D lépcsőház 9. emeletén.

Én a 8. szám A lépcsőház 3. emeletén.

PEDAGÓGUS/1 (mint az előbb, akár egy „szelidítő”, lecsillapítja őket)

GYEREKEK KARA (a pedagógus intésére körbe ülnek úgy, hogy hátukat egymásnak támasztják, karjukat vízszintesen mellük elé teszik mintha védekeznének.)

KÖZLŐ/2 Az iskola valamennyi tanulója öt háztömbben lakik. A 6/b osztályosok is. Az osztályban 30 gyerek van, természetesen lányok és fiúk. 16 lány és 14 fiú. Hetente 31 tanítási órájuk van. Az osztály fele napközis. Ez azt jelenti, hogy a tanítási órák után az iskolában ebédelnek a napközis tanárral, majd némi szünet és pihenés után szintén tanári felügyelettel, egy teremben tanulnak. A napközis csoportban is 30 gyerek van a párhuzamos osztály tagjaival és ötödikesekkel együtt. A gyerekek naponta 9-10 órát töltenek iskolában.

GYEREKEK KARA (testhelyzetet változtatnak, mintha csak tiltakoznának sorsuk ellen. Lecsúsznak, tarkónállásba mennek át. Fej lent, láb az ég felé)

KÖZLŐ/1: Az 1971-es Budapesti Statisztikai Évkönyv adatai szerint egy osztályteremre jutó tanulók száma 35,5 fő. Egy napközi otthonos csoport száma 26,1 gyerek.

GYEREKEK KARA (talpra ugranak, s egyszerre mondják fokozva, idegesen gyorsuló ritmusban)

Itt a jó, a téren! Itt a jó, a téren! Itt a jó, a téren!

Pedagógus/1-nek: Éva néni! Tessék jönni játszani!

A gyerekek és Pedagógus/1 játszanak, énekelnek, körben állva, egymás kezét fogva indulnak, forognak.

Jöjj el, Jöjj el, te szép zöld ág, zöld levelestül,
Nyitva van az aranykapu, csak bújj által rajta,
Bújj, bújj bokrostul, bokrod itt maradjon,
Vagyok bátor jó vitéz, megyek hídon által.

A gyerekek ismételten éneklik a gyerekdalt, a Pedagógus velük és köztük forogva mondja:

PEDAGÓGUS/1: Természetesen ez a valóságban nincs így. Én nem játszom a gyerekekkel, noha olykor örömmel be is állnék közéjük. No de mikor? Nekem heti 23 órában kell tanítanom. Könyvtárat is vezetek, társadalmi munkában. Sok az adminisztráció. személyi lapok, anyakönyv, gyermekvédelmi lapok, osztálynapló, osztályozó napló,

ellenőrző, füzetek stb. stb. Család látogatások, értekezletek, röpgyűlések stb. stb. És a családom?

KÖZLŐ/1: Ismert szöveg a túlterhelésről. Egyébként is a pedagógusoknak csak az óvodában kell játszaniuk a gyerekekkel. Az iskolában már nem illik. Mit is szólnának a szülők, a felnőttek.

PEDAGÓGUS/1: Gyerekek, ti most ne figyeljeteK ide! (A gyerekek hátat fordítanak s kitolják a feneküket.)

SZÜLŐK ÉS PADAGÓGUSOK KARA (felváltva majd egymás szavába vágva)

Hogy megjátssza magát!

Csuda, milyen komolytalan!

Ez nem pedagógia, ez liberalizmus!

Ezért nincs tekintélye!

Hogy nem átall beállni a kamaszok közé!

Fantasztikus, hogy mik vannak!

GYEREKEK KARA: (ismét sóderolnak, de csak a refréntől, a Közlő/2 szövege alatt is)

Sóder, sóder, a lábom alatt

Aki itt a legszebb, nékem csókot ad (ismétlődően)

KÖZLŐ/2: Az iskolapszichológus vizsgálata szerint az osztály 30 tanulója közül 23 labilis idegalkatú. Ebből periférikus 5, agresszív 4 gyerek.

PEDAGÓGUS/1: Kláríka! Mondd meg a leckét Nagy Erzsinek!

GYEREKEK KARÁBÓL: (kiszól) Nem tudom, melyikben lakik.

KÖZLŐ/2: Erzsike a szomszéd ház 2. emeletén lakik, 50 méterre Kláríkatól.

PEDAGÓGUS/1: Pisti! Látogasd meg Kiss Ernőt!

GYEREKEK KARÁBÓL: Nem tudom, melyikben lakik!

KÖZLŐ/2: Pisti ugyanabban a házban lakik, mint Kis Ernő, csak a D lépcsőház 6. emeletén.

PEDAGÓGUS/1: Akkor menjen Gyuri, András, Sáríka vagy Ági!

GYEREKEK KARA: (ismételgetve) Melyik házban lakik? Hányadik emeleten lakik?

KÖZLŐ/2: Pisti jó pajtása Erőnek, Kláríka és Erzsi egy napközis csoportban vannak. Györgyi osztálytársuk, napközis társuk. A téren mind ismerik egymást!

GYEREKEK KARA: (kórusban) Jó szüleink, hát hogy is van ez?

(Majd leülnek, farkasszemet néznek – szemben - a közönséggel)

Második kép

A gyerekek kara kimozdul az előbbi merev ülőhelyzetből, s egymás kezét fogva körbejárja a pódiumot és a nézőteret, miközben éneklí a *Kiskacsa fürdik* kezdetű gyermekdalt. Az ének soronként félbeszakad. Míg a szülők szövege hallatszik, a kar megáll azon a ponton, ahol az ének abbamaradt. A szülők szövege után folytatják vagy ismétlik a gyermekdalt. A szülő (1,2,3,4, a közönség sorai közül áll fel, s mondandója után oda is ül vissza.

GYEREKEK KARA: Kiskacsa fürdik fekete tóban

Anyjához készül Lengyelországba.

Síkos a talpa, magos a sarka,

Fordulj ki, fordulj, két arany alma.

SZÜLŐ/1: Van egy gyönyörű kilenchnapos kilányom, életem egyetlen értelme, célja... Vágyam, hogy Ő egészségben, erőben felnevelkedjék. Imádom ŐT, életem legdrágább, felejthetetlen perce volt, mikor először mondta: Mama... Sokszor félek, hogy belehalok a boldogságba, vagy csak álom és elrepül...

GYERMEKEK KARA (énekel)

SZÜLŐ /2 Nincs nagyobb öröm, mint mikor a fiam felszólítás nélkül rendbe teszi kerékpárom, amelyen dolgozni járok érte. Ha összetakarít az udvaron, vagy megírja az első versét, amelynek címe: Anyukámról. Tudom, hogy ez a vers egyáltalán nem vers, mégis boldoggá tesz... Csak szülők, édesanyák érezhetik ezt az örömet...

GYEREKEK KARA (énekel)

SZÜLŐ/3: Kisfiam tíz hónapos, egészséges és mindenről lemondok érte, csak neki lehessen meg mindene. Nem érdekel, hogy visszakapom-e tőle azt, amit én eddig szenvedtem érte. Csak annak tudok örülni, ha neki mindene megvan.

GYEREKEK KARA (énekel)

SZÜLŐ/4: Nyolc éve vagyok nő, azóta két családom született, mindkettő fiú. Az idősebbik hét éves, a fiatalabb kettő és fél. Amikor az első megszületett, akkor teljesült egy olyan vágyam, ami számomra a legmagasztosabb.

GYEREKEK KARA (a gyermekdal egy sorát éneklí még. Majd mintha rádöbbenének megváltozott helyzetükre, felbomlott sorokban kizúdulnak a pódiumi térbe és ott mondják szövegüket)

GYEREK/1. Anya azt mondta, hogy mindent elmond apámnak

GYEREK/2: Anya fenyeget, hogy rögtön csináljam meg a házi feladatomat.

GYEREK/3 Anya el van keseredve, mert szerinte a csúnya írásomat az apámtól örököltem.

GYEREK/4: Anya biztosan tudja, hogy az elsős húgom is többet tud nálam.

GYEREK/1: Apa segít ugyan nekem, de folyton azt hajtogatja, hogy ezalatt mennyi fontos dolga lenne.

GYEREK /2: Apa szerint a számoláshoz azért nem értek, mert anya is gyenge számoló volt.

GYEREK/3: Apa azt mondja, hogy én őt sohasem fogom utolérni, ő mindig első volt az osztályban, pedig közben még munkát is vállalt, mert szegény gyerek volt.

GYEREK/4: Apa azt mondja, örüljek, hogy ekkora súlyt helyez a tanulásra, bár látja, hogy ez hiábavaló.

GYEREK 1-2: Mind a ketten remélik, hogy egyszer megjön az eszem, de hiába.

GYEREK 3-4: (lányok) Mind a ketten azt tartják, bár lennék fiú, akkor több volna az eszem is.

GYEREK 5-6. Mind a ketten azt tartják, hogy a lányok legalább szorgalmasak, még ha buták is.

GYEREKEK KARA: Mind a ketten elhatározták, hogy megkérik az osztályfőnököt, hogy büntessen minél többször, akkor talán észre térek.

GYEREKEK KARA: (A kar tagjai leülnek előbbi helyükre, szemben a közönséggel)

SZÜLŐ/1: A lányom az órák alatt állandóan játszik. De még enni sem akar rendesen. Otthon igyekszem leszoktatni a játékról, csak akkor játszhat, ha már elkészítette a leckéjét és nekem is segített a házimunkában. Minden módszerrel megpróbálkoztam már; figyelmeztetéssel, megszégyenítéssel, s mindez nem használ.

(A gyerekek kara és a szülők kara egyidőben szólal meg. Egyszerre, mégis függetlenül egymástól.)

GYEREKEK KARA: (éneklük a Kis kacsza fürdik c dal egy-egy sorát)

SZÜLŐK KARA (a közönség sorai közül)

A mi családukbán ilyen még soha nem fordult elő!

SZÜLŐ/2: Hogy lehet az, hogy testvérek ennyire nem szeretik egymást? Hogy ennyire hiányozzék az összetartás? Megpróbáltam már külön-külön is a lelkükre beszélni, hiába. Vagy fogadkoznak, vagy ócsárolják egymást. Csak akkor látom jelét egymás iránti jóérzésnek, amikor egyikük kikap. Ilyenkor a másik is sír és védelmébe veszi testvérét.

GYEREKEK KARA (énekel)

Jöjj el, Jöjj el, te szép zöld ág, zöld levelestül,
Nyitva van az aranykapu, csak bújj által rajta,
Bújj, bújj bokrostul, bokrod itt maradjon,
Vagyok bátor jó vitéz, megyek hídon által.

SZÜLŐK KARA: A mi családukbán ilyen még soha nem fordult elő!

SZÜLŐ/3: Mind a kettőre ugyanaz a panasz: nyugtalanok, figyelmetlenek, zavarják a tanítást. Fiam, lányom verekedős, kötekednek. Itthon még többet engednek meg maguknak. Ahogy a lábukat beteszik az ajtón, akkora lármát csapnak, hogy az ember feje beleszédül. Ha rájuk szólunk, szemtelenek és tiszteletlenek.

GYEREKEK KARA (énekel)

SZÜLŐK KARA: A mi családukban ilyen még sohasem fordult elő!

SZÜLŐ/4: Ez a kislány az utóbbi időben furcsa szokást vett fel: majomkodik, bohóckodik az iskolában és valahányszor vendégünk van, itthon is. Mikor második alkalommal hasonlóan viselkedett és a testvérét is magával ragadta, kénytelenek voltunk szigorú büntetést alkalmazni: ha vendégünk jön, Klárit bezárjuk a fürdőszobába.

GYEREKEK KARA, SZÜLK KARA

(A szülők és a gyerekek felállnak. A gyerekek, mint a kép elején, egymás kezét fogva és énekelve elindulnak a nézőtérre a közönség sorai közé. A szülők pedig felháborodva a pódiumi térbe özönlnek.)

SZÜLŐK KARA: A mi családukban ilyen még sohasem fordult elő!

(Majd mintegy rádöbbenve a helyzet képtelenségére, magabiztosságuk megszűnik, s a két tábor, a szülők és gyerekek kara magatehetetlenül nézi egymást. Az előbbi a pódiumról, a másik a nézőtérről. Ezzel fejeződik be a második kép)

Harmadik kép

(A szülők visszaülnek a helyükre, a gyerekek a nézőtéren maradnak a közönség háta mögötti téren. Rövid csend után a gyerekek karának *Ciklon, ciklon* kezdetű gyerekjáték „örjögése” nyitja meg az eseménysort. Majd a színen megjelenik a Közlő/1, tárgyilagos hangon adatokat közöl. Utána a többi. Mindegyik fontos megállapításokat tesz, józanul. A gyerekek újabb *Ciklon* zajra vonulnak a helyükre.)

KÖZLŐ/1: Budapest világváros. Lakossága 2.232.000. A szocialista ipar egy foglalkoztatottjára jutó ipari beruházás állandóan nő. 1971-ben már 12.689 Ft volt. A 1.000 lakosra jutó személygépkocsik száma 1960 óta meghatszorozódott. 1971-ben 11.704 lakás épült, annyi, mint 1966 és 1970 között összesen. Igaz viszont, hogy az iskolai tantermek száma alig növekszik, az egy osztályteremre jutó tanulók száma is igen sok. Az elvált házastársak száma nem csökken. Ezek a jelenségek azonban a világvárossá váló növekedésnek általános jellemzői. (Az adatok a Statisztikai Évkönyv 1971-ből valók.)

KÖZLŐ/2: Több teoretikus szerint a jellegzetes nagyvárosi miliók személyiség- és kapcsolattorzító hatásai közt az ember elmagányosodik és eltömegesedik. E pszichoszociális izoláció egyik legmélyebb emberi szükségletünk: társas igényünk kielégítését fenyegeti. Lelki egészségünket sebezhetőbbé teszi az is, hogy a társadalmi gazdagodás eredményeként a kielégítésre váró szükségletek feszültségtere a biológiai, fiziológiai szférából áttolódott a pszichikaiba. Pszichikus zavaraink szaporodása arra vall, - hazánkban is az 50% felé közelít – hogy nem mentes a mi társadalmunk sem korrekcióra szoruló társadalmi folyamatoktól.

(Balázs Piri Tamás – Hegedűs T. András: Közel az 50%-hoz. Valóság 1970/7)

KÖZLŐ/3: Általános iskolai tanulóink igénye, igény szintje csigaütemben, a becsvágy viszont a geometriai haladvány mértékében fejlődik. E diszharmónia megszüntetése érdekében szükséges javítani munkánkon. Valamennyi tantárgy tanításának központi feladatává kell tennünk, hogy igényeket ébresszen, alakítson, fejlesszen a tanulóknál önmagukkal, tevékenységükkel, gondolkodásukkal és beszédükkel együtt. A nevelésközpontú iskola tartalma éppen az, hogy minden óra és órán kívüli foglalkozás fejleszti a tanuló személyiségét és jellemét. Ugyanígy értelemben szükséges összhangot teremteni a család és az iskola nevelése között is.

(Kerékgyártó Imre: Becsvágy és igény szint. Valóság, 1972/5)

KÖZLŐ/4: Gyorsul a idő. Szédítően szép korunkban a tanítók tanárok, oktatók állnak a legfontosabb poszton... Mindenki elmaradhat a gyorsuló világban, de a tanítók soha. Az ő munkájuktól függ, milyen lesz néhány évtized múlva a termelékenység, életszínvonal, milyen lesz népünk helyzete a nemzetek versenyében.

(Marx György: A gyorsuló idő)

KÖZLŐ/5: A családi légkör megromlásának a legmélyebben felszívódó mérge a kötődés hiány, s az összes családi funkciózavarokat a szeretethiány okozza. A közöny, a nemtörődömség, a ridegség, a békétlenség olyan klímát okoz, amiben élni valóban nem jó, amin egy váratlan szerencsefordulat – mondjuk egy lottó nyeremény – sem segíthet. (Dobos László: Az apák felelőssége a nevelésben. Szülők könyvtára)

(Ha a rendező úgy gondolja az előbb közölt szövegekből a szereplőkkel kiemeltetheti a lényegét, mintegy megismételtetve a súlypontozni kívánt mondanivalót.)

GYEREKEK KARA (mintha csak felelni akarnának az elhangzottakra vagy igazolni akarnák az elhangzottakat, megismétlődik a kép eleji gyerekjáték hangzavar és őrzöngés.)

SZÜLŐK KARA: (most ők lépik el a pódiumi teret. Külön-külön, mintegy mentegőzve mondják egymásnak és a közönségnek)

De mikor foglalkozzam a gyerekekkel, mikor?

SZÜLŐ/1: Mikor hazajövök a munkából, bevásárolok, takarítok. főzök, mosok, vacsorát csinállok, majd fürdés és tévé:

SZÜLŐK KARA – asszony csoport: Mikor mi hazajövünk a munkából, bevásárolunk, takarítunk, mosunk, főzünk, vacsorát csinálunk, majd fürdés és tévé.

SZÜLŐ/2: Én három műszakban dolgozom.

SZÜLŐ /3: Én területre járok.

SZÜLŐ 6 4.: Én kamionos vagyok.

SZÜLŐK KARA: Ha hazamegyünk, pihenni szeretnénk. Pihenni, aludni, egy kicsit kikapcsolódni.

(A szöveg egyre lázasabban, többször megismétlődik.)

PEDAGÓGUS/1:(a nézőtér egyik pontján emelkedik fel) Az osztályomban tanuló gyerekek szülei, a hatodik béseink szülei mind dolgoznak. Az apák is, az anyák is. Szövetkezeti lakásban laknak, fizetni kell az OTP részletet. De akad olyan szülő is, aki már kocsira gyűjt. Az egyik gyerek egyszer ezt jelentette: Apukám az osztálykirándulásra nem tud adni 120 Ft-ot, mert kell a kocsira. Az azonban tény, hogy sokat dolgoznak. Nincs apa, akinek mellékállása, plusz munkája, fusija ne volna.

KÖZLŐ/2: Kerékgyártó Imrének a Valóság 1972/5. száma cikkéből idézek: „Meglepő például, hogy a tanulók vágyai között milyen jelentős helyet foglal el az öttalalatos lottó. Azt kérdeztem: ha egy tündér teljesítené három kívánságot, mit kívánnál? Az irreális kérdés felvetésre a tízévesek 89,7%-a az első helyen ezt jelölte meg kívánságaként.”

SZÜLŐ/1-2-3-4: Mikor foglalkozzak a gyerekekkel, mikor?

- Kérem, ez a gyerek olyan, amilyenek az iskolában nevelik.
- Reggel 6-tól este 6-ig az önök gondjaira van bízva.
- Én azt mondom, azért van az iskola, hogy neveljék. Mi dolgozunk.
- A pedagógus dolga a gyerekek tanítás, formálása. Azért fizetik. Most már igazán megfizetik!

PEDAGÓGUSOK KARA: (ők is kivonulnak a pódiumi térre. A szülők karával szemben mintegy második táborot alkotnak.)

PEDAGÓGUS /2: Nagyon szeretem a pályámat. Mindig is szerettem. Embert formálni, nincs ennél szebb a világon. Csak hát nagyon magára marad az ember.

PEDAGÓGUS /3: Mikor a pedagógus pályát választottam, sokan lebeszéltek, még a tanáraink is. Te jóeszű ember vagy, menj mérnöknek vagy orvosnak! Én hajthatatlan voltam. S nem bántam meg. De hát nagyon nehéz. Mindenki azt várja, oldjak meg minden feladványt. Már ami a gyerekekkel kapcsolatos. De hát ki képes erre?

PEDAGÓGUS/4: Ilyen felelősség, s ilyen többszörös kontroll alatt élni; én már alig bírom. Az én tantestületem 30 %-a októberre már kikészül. Talpra állunk persze, húzzuk karácsonyig. Sok a gyerek egy osztályban. Sok a nehéz gyerek egy osztályban.

PEDAGÓGUSOK KARA (külön –külön, majd együtt egyre neurotikusabban) Több a fizetés igaz, a hivatásunk is szép. De nehéz. A gyerek sok. Zsúfoltság van. Nincs tekintély. Több a megaláztatás, mint amennyit ki lehet bírni.

SZÜLŐ KARA: (pedagógusok karának szolamába bele lép a maga panaszával, a maga siramával, a maga igazának hangoztatásával)

Mikor foglalkozzam a gyerekekkel, mikor? Azért van az iskola, hogy neveljen. A pedagógus dolga a gyerekek formálása...

GYEREKEK KARA (A hangzavarba belép a közönség mögött a gyerekek Ciklon játéka. Megindulnak a pódiumi tér felé. A szülők és a pedagógusok kara elfoglalja helyét a nézőtéren.)

Negyedik kép

PEDAGÓGUS/1: A XI. kerület egyik igazgatója megkérdezte a szülőktől: szeretnék-e ha vasárnap is volna napközis foglalkozás? Igényelnék-e gyermekeik számára?

A kérdőívekre az alsó tagozats szülők 70%-a, a felső tagozatos gyerekek szüleinek 60%-a igennel felelt.

GYEREKEK KARA: - Nekem fél hétre kell hazamennem.

- Nekem hétre.
- Nekem is.
- Nekem meg fél nyolcra.
- Én meg akkor megyek, amikor akarok.

(Gyerekek eddigi ülő helyzetükből felállnak, játszanak. Játékuk poétikus „Mit látsz” játék. Két-két gyerek háttal áll egymásnak, karjukat könyöknél kulcsolják úgy, ahogy testnevelés órán harangozni szoktak. Egyik előre hajlik, a hátára veszi a másikat, így egyikük lefele néz a másik arccal föl, s lábujjhegygel érinti csupán a földet. Aki lefelé néz és emelő, az kérdez, a másik beszél. Eleinte csak emelnek)

GYEREKEK KARÁBÓL: (mikor fent van)

- Hallottátok, a Balog meg akarta erőszakolni a Zsuzsát!
(váltás)
- Hogy akarta megerőszakolni?
(váltás)
- Hát úgy, hogy elővette a ...
- És hol történt?
- A liftben. De akkor Zsuzsa sikoltott és a Balog elszaladt.
(Harangoznak, a Pedagógus szövege alatt is.)

PEDAGÓGUS/1: Ki az a szülő közülünk, akinek ilyesmit elmondanak a gyerekek?

GYEREKEK KARA: (harangoznak tovább)

- Iliék szülei válnak, de Ili nem akar az anyjával menni.
- Miért nem akar menni?
- Mert más kerületbe költöznek.

- De bolond! Ott biztosan jobb az iskola és nagyobb a tér is.

PEDAGÓGUS/1: Ön ismeri a gyerekét?

GYEREKEKKARA: (harangoznak)

- Anti azt állítja, hogy az ő anyja 26 éves. Ti elhiszitek?
- Miért ne?
- Mert ő 12.
- Na és?
- Hát akkor 14 éves korában szülte? Nyolcadikos korában?
- Jaa?!

PEDAGÓGUS/1: Felvilágosítják önök a gyermekeiket? Ószintén beszélnek önök a gyerekeikkel?

GYEREKEK KARA: (tovább folyik a harangozás)

- Azt mondta a házfelügyelő az Ancsa néninek, hogy Sárít a szülei esténként bevaleriánozták.
- És miért?
- Mert Sári nyugtalan volt, nem tudott aludni.
- De nem csak azért!
- Hanem?
- Mert hogy tudjanak a szülők nyugodtan izélni... Tudod na, ... mert hogy egy szobájuk van.

(Gyerekek gyorsabban harangoznak)

PEDAGÓGUS /1: Ez a gyerek hosszú idő óta nyugtalan volt. Sírt és verekedett. Földhöz vágta az ellenőrzőjét. Dühöngött. A pszichológushoz is elküldtem. A szülők türelmetlenek hozzá, mert nem olyan, mint szeretnék. Ő maga panaszkolt, hogy ha autóval mennek kirándulni, őt hátra csapják, s nem szólnak hozzá. A gyerekek sem szeretik. Nem akar mellé ülni senki!

GYEREKEK KARA: (A harangozó játéknak hirtelen végét vetik.)

- Azt tudjátok, hogy Sári sok gyógyszert vett be?
- Csak nem akart öngyilkos lenni?
- Ki tudja? Szegény!
- Amilyen bolond! Öklendezett, öklendezett, de hányni csak nem akart.
- Ne mondd!
- Jaj, milyen érdekes! És kórházba vitték?

- Persze, érte jött a mentő a harmadik órán!
- É a szülei?
- Futottak idefelé! Most bezzeg mindenki körülötte ugrál!
- Láttad volna a dirit, az is hogy meg volt ijedve!
- Nahát!
- Ez csuda!

(E párbeszéd után visszatér a „Mit látsz” játék, valamennyien játsszák és gyorsabb ritmusban, esetleg kórusban. Szövege most)

Aki lent van, kérdi: Mit látsz?

A FENT LEVŐ GYEREK: - Hangoskodást, veszekedést, rohanást!

(Ritmizálva)

- Mit látsz?
- Hangoskodást, kiabálást, kapkodást!

(Tetszőlegesen ismételhető)

(A gyerekek leállnak a harangozással, a közönség felé fordulva s egymást váltogatva mondják)

- Mit nem látsz?
- Türelmet. Megértést. Figyelmességet. Nyugodt, csendes beszélgetést.
- Figyelmet. Nevetést. Békés, derűs hétvégét.

Epilógus

PEDAGÓGUS/1. Mi volna, ha együtt játszanánk, szülők, nevelők, gyerekek? Nem kellene egyszer megpróbálni?

(Sóder játék, gyerek a szülővel, szülő a pedagógussal, pedagógus a gyerekekkel kört alakítva éneklik)

Jöjj el, Jöjj el, te szép zöld ág, zöld levelestül,
 Nyitva van az aranykapu, csak bújj által rajta,
 Bújj, bújj bokrostul, bokrod itt maradjon,
 Vagyok bátor jó vitéz, megyek hídon által.

Sóder, sóder a lábam alatt,
 aki engem választ, tőlem csókot kap.

Sóder, sóder a lábam alatt,

aki engem szeret, tőlem szép szót kap.

sóder...

aki engem szeret, tőlem jó szót kap.

aki engem szeret, az türelmet kap.

aki engem szeret,, szeretetet kap.

(Miközben a játék lehalkul, a Közlő/1 ismét elmondja az ifjúsági törvény részletét.)

KÖZLŐ/1: „Az ifjúság nevelése, a róla történő gondoskodás elsősorban a szülők kötelessége. A szülők felelősek gyermekeik testi szellemi és erkölcsi fejlődéséért; ennek feltételeit mindenekelőtt a családban kell biztosítani.

Az állam megfelelő intézmények fenntartásával és egyéb szociális intézkedésekkel segítséget nyújt a szülőknek gyermekeik felneveléséhez.”

A 7. paragrafusból:

„Az ifjúság nevelésének, oktatásának és képzésének alapvető intézménye az iskola.”

(A dal és a játék felerősödik, a szereplők a közönséget is bevonhatják)

A Ciklon-játék leírása

A gyerekek egymással szemben állva két oszlopot alkotnak. Megfogják egymás kezét és ritmikusan, jó erősen rázni kezdik, fokozódó ritmusban.

Mondják a szöveget: Cik-lon, cik-lon, cik-lon, cik-lon. Az első pár egymás kezét fogva sasszéval végig táncol a két sor között. A többiek helyet adnak, a kezükkel tapsolnak és éneklnek.

Orájda-rájda, orájda-rájda orájda-rájda

Ezalatt a táncoló pár visszatér az eredeti helyére, s kézfogással láncot alakítanak a gyerekek és az első vezetésével valamennyien körbe futnak, és éneklnek az orájdát.

Az első pár kaput tart, mindenki átbújik az éneklés alatt. A tempó gyorsul és egyre idegesebb, önsokkolóbb tempóban folytatják.

Részlet Nánay István írásából

Beszélgetnek a Vári Irodalmi Színpad előadása után is, de nem a fiatalok, hanem a pedagógusok és a szülők. A *Megyek a hídon által* című dokumentatív és folklórelemekkel megtűzdelt műsor elsősorban nekik készült. Adatok, idézetek,

élethelyzetek segítségével azt a riasztó ellentétet igyekszik a műsor rendezője, Debreczeni Tibor és Kovács István pedagógus exponálni, ami a „ki nevelje a gyereket, a szülő vagy az iskola?” kérdésben foglalható össze. S közben kisiskolások népi játékokat mutatnak be, önmagukról és helyzetükről beszélnek. Végül a felnőtt színjátékosok és a gyerekek idillikus körjátékba fognak, jelezve: ez a konfliktus jelenleg csak ilyen utópisztikus formában oldható fel. Mozgósító erejű az összeállítás, olyan adatok vágják mellbe a hallgatót, mint hogy a XI. kerület egyik iskolájában az alsó tagozatos gyerekek szüleinek hatvan, a felsősökének hetven százaléka szeretné, ha vasárnap is lenne napközi, ugyanakkor a pedagógusélet nehézségéről is kapunk bőséges adalékot. A műsort két közegben láttam, a Műegyetem kollégiumában, ahol a színjátékosok kollégái vettek részt, és egy általános iskola szülői értekezletén, tehát ott, ahová a műsort az alkotók szánták. Míg az egyetemisták között a műsornak alig volt valami visszhangja, a szülői értekezleten felforrósodott a levegő, ritkán tapasztalható élénk vita bontakozott ki, nem elsősorban magáról a műsorról, hanem az általa felmutatott problémákról. Bebizonyosodott, hogy egy élményszerű, bár nagyon jelzésem játék, amely éppen csak felvillantja a lehetséges konfrontációkat, milyen felkavaró lehet.

Nánay István: Közelebb a valósághoz – Tendenciák az amatőr színjátszásban

(Színház, 1980. február)